

Столична община - Бюджет 2021 г.*

За никого няма съмнение, че пандемията от COVID-19 остави една от най-дълбоките следи в световната икономика. Вече една година много сектори от бизнеса търпят сериозни финансови загуби и не развиват нормално своята дейност. Това оказва директно влияние върху приходите от данъци и такси, които представляват значителна част от приходите както за държавния, така и за общинските бюджети, включително и на Столична община.

Затова за много граждани може и да е изненада, че през 2021 г., докато корона-кризата продължава да стресира бизнеса, здравната система и гражданите, София ще разполага с бюджет от 1.884 млрд. лева - най-високата сума, предлагана за гласуване от Столичния общински съвет досега.

Обяснението обаче не е толкова трудно. Трябва да се има предвид, че близо 70% (1.38 млрд. лева) от бюджета се изразходва за заплати и издръжка на училища, детски градини, болници, социални центрове, органи на реда, заплати на служителите и задължителните дейности за почистването и поддръжката на града. Тези дейности са съфинансирани и от държавния бюджет, който отпуска средства към общината за изпълнението им – т. нар. държавно делегирани дейности.

Останалите 30% (509 млн. лева) са средства, които общината ще използва за инвестиции в инфраструктурата, строителство и ремонти на училища и детски градини. Половината от тази сума представлява финансиране от Европейски програми и фондове.

---

*Материалът е изготвен на базата на проектобюджета, представен на публичното обсъждане

(Не) Икономическата 2020

Бюджетът за 2021 г. на Столичната община идва на фона на година, в която световната икономика достигна показателите от периода след Втората Световна Война. Предвижданите в началото на първото тримесечие на 2020 г., по-тежки сценарии за развитието на ситуацията се сбъднаха, като COVID-19 оказва продължително, а не сезонно влияние върху икономическите процеси.

Най-сериозно е негативното влияние върху туризма, строителната дейност и сделките с имоти, което даде директно отражение върху изпълнението на бюджета на София през изминалата година. Така например получените средства от туристическия данък в края на годината са с 50% по-малко от намаления, актуализиран бюджет и 32,1% спрямо първоначално предвидените в бюджет 2020 приходи.

Тази ситуация принуди Столичната община да направи две актуализации на бюджета за 2020 г.

Актуализацията на бюджета е наложителна процедура за преразпределение на средства, както от приходите, така и на разходите. Така, с промяна на приходите и разходите, общината избягва дефицит. По закон общинският бюджет трябва да бъде балансиран – т.е. разходите винаги трябва да са равни на приходите.

Задачата на първата актуализация на бюджета беше да заложи планиран спад в общите приходи за цялата година в размер на 23.6 млн. лв. В резултат на това бяха намалени и предвидените разходи за различни дейности с 11 млн. лв.

Втората актуализация на бюджета намали размера на бюджета със 17,7 млн. лева, като същевременно допълнително средства бяха насочени към градския транспорт, където приходите отбелязаха значителен спад, а разходите не намаляваха.

Резултатите след тези актуализации и след отчета на приходите за 2020 г. показаха спад на приходите с 13,6 млн. лв. спрямо планираното. Това се дължи на по-малкото събрани такси от неработещите детски градини и ясли, по-слабите приходи от строителни разрешителни, от туристически данък, както и на мерките, които общината предприе за да облекчи бизнеса: намаляване на данъка на таксиметровите услуги, опрощаване на наемите за общински имоти и тротоарно право за времето, в което наемателите не са работили по заповед на здравния министър или с решение на общината.

Значителен спад спрямо 2019 г. има и в приходите от приватизация - продажба на земи и сгради. Очакванията са с възстановяването на пазара на имоти, приходите по това перо да се увеличат.

Резултатите от бюджет 2020 са близки до предвидените след двете актуализации, като само събраните приходи от имуществени данъци са 370,5 млн. лева, а общата събираемост от данъци е 97.4% спрямо актуализирания бюджет.

Прогнозите на икономистите за 2021 г. разбираемо не са категорични. Развитието на ситуацията зависи изцяло от това дали ще има нови скокове в броя на заразените от коронавирус и съответно ще се налагат още по-строги противоепидемични мерки или бизнесите ще могат да работят в по-свободен режим.

Прогнозите на водещи финансови експерти, сред които тези на

JP Morgan са, че възстановяването в световен план ще започне едва след второто тримесечие на 2021 г.. Световната банка (СБ) очаква повишения в показателите в България най-рано след 18 месеца, когато местната икономика може би ще достигне нивата от преди пандемията с COVID-19. Ръстът на българската икономика, който прогнозира СБ е 3,3%, което е по-ниско от предвидените 4.3% през юни 2020 г.

Как се прави бюджет

Изготвянето, приемането и разходването на общинските бюджети са процедури, свързани с дълго планиране, срещи и кореспонденции между администрацията в различните ѝ нива - Министерски съвет, през министерствата, кметовете, общинските съвети, общинската администрацията и гражданите.

Тези процеси са описани в Закона за общинските бюджети и в Закона за държавния бюджет, където са определени стъпките, допустимите източници на приходите, разходите и начините, по които те се определят. В този смисъл администрацията няма особено голяма свобода за проява на “креативност” при подготовката на бюджета в тази фаза.

Формирането и одобрението на бюджета за следващата година започва през септември предходната година с изработването на тригодишна финансова рамка за общините. Следват консултации между представителите на местната власт и Министерство на финансите, и реалната работа по изготвянето на всеки общински бюджет.

До 45 дни след обнародването на Държавния бюджет в „Държавен вестник“, всеки общински бюджет трябва да е внесен в общинския съвет. Тази година срокът за внасяне в СОС е 15

февруари, а за приемането му – две седмици по-късно, т.е. в края на февруари.

Първото публично представяне на финансовата рамка бюджета на Столична община за 2021 г. беше направено месец по-рано – на 11 януари, а 1 февруари е датата на общественото обсъждане на проекта, както е предвидено по закон.

Предложения за неговото изменение, направени от политически партии и коалиции, работодателски и синдикални организации, граждани и неправителствени сдружения се разглеждат именно в периода до приемането му от Столичния общински съвет.

Споделените приходи и разходи

Общинските бюджети представляват сбор от: собствените им приходи – местните данъци и такси, средствата, отпускани от държавата, парите от заеми, финансирането от европейски програми, фондове и преходния остатък. Последният елемент е сумата за планирани предната година плащания, които общината трябва да направи, но ще пренесе за следващ период. Основна част от тези средства са отпуснати от държавата пари за конкретен проект. Те не могат да се ползват за нищо друго, освен за съответната цел.

На практика, всяка година значителна част от парите в бюджета се изразходват за т. нар. “делегирани разходи”. Това са средствата, които държавата отпуска за издръжка на определените в закона дейности - образование, здравеопазване, сигурност, култура, администрация. Общината също има дял в покриването на разходите за тези сфери, но основната част от средствата се получават от държавния бюджет.

Така, при повишение на заплатите на учителите, прието от правителството, общинските бюджети ще растат. Тези пари обаче, макар и да водят до повишение на общия приход на общината, са задължителен разход, които трябва да бъде направен единствено и само за сектор образование.

През 2021 г. парите за образование, в които влизат заплатите на работещите в тази сфера, както и издръжката на училища и детски градини - комунални услуги и храна, са 605,7 млн. лева. От тях 563 млн. лв. или близо 88% са делегирани от държавата средства. Повишението тук, спрямо парите през 2020 г. е с близо 98 млн. лева и е изцяло от делегираните от държавата средства.

За здравеопазване през т.г. ще бъдат направени текущи разходи за 60,5 млн. лева, като почти 69% от тях се отпускат от държавата. Заедно с предвидените средства в капиталовата програма, парите за здравеопазване в бюджета на София за 2021 г. са общо 85,6 млн. лв.

Средствата, предвидени за социални дейности и надбавки през тази година са над 71 млн. лева. В тази сума се включват държавно делегираните средства, които са с 16,8 млн. лв. повече, в сравнение с предходната 2020 година.

Общо парите, които държавата ще отпусне на София за делегирани дейности и целеви разходи е близо 35% от бюджета за 2021 г. или близо 665 млн. лева.

На следващо място са собствените приходи на общината - постъпленията от местните данъци и такси, част от които също се изразходват, както за поддръжката на града, така и за инвестиции.

През 2021 г. София ще разполага със 771 млн. лева от данъци и такси. Парите от тях се разпределят за текущи ремонти, поддръжка на съществуващи обекти, пътна настилка, разходи за осветление, озеленяване и почистване на града, сметосъбиране и сметообработване, които традиционно струват най-много пари. Около 40% - 308 млн. лева ще бъдат вложени именно в текущи дейности за почистване, озеленяване, управление на отпадъците, поддръжка на канализацията.

От собствените приходи общината съфинансира заедно с държавата и дейностите за образование, здравеопазване и социални дейности. Общинският дял в тези средства е 56,8 млн. лева.

С част от собствените приходи в общинския бюджет София финансира и културните си дейности и програми, за които през 2021 г. са предвидени 31.27 млн. лева. С парите, които държавата отпуска - 12.42 млн. лева за делегирани дейности, бюджетът за култура в София достига 44,4 млн. лева.

Преходен остатък

Важен елемент при формирането на бюджета е преходният остатък. През 2021 г. той е в размер на 171 млн. лева. За много граждани тези средства изглеждат като непохарчени пари, с които общината може свободно да разполага. За други тези средства са индикатор за проблем с проекти, които е трябвало да бъдат реализирани, но това не е станало по някаква причина.

А обяснението е просто - средствата, предвидени за ремонти, не са разплатени, защото проектите са в процес на подготовка и изпълнение и работата по тях ще продължи и през следващата година.

Реално от въпросните 171 млн. лв. преходен остатък 49,1 млн. лева са средства от държавния бюджет за конкретни проекти и издръжка на дейности, които трябва да се разпределят по същите пера през 2021 г.

Други близо 72 млн. лева са целеви средства, които отново са отпуснати от държавния бюджет към общинския за конкретни проекти - строителство на детски градини, социални дейности и здравеопазване.

Общината разполага и с близо 22 млн. лева по валутни сметки по траншове от заеми, които трябва да изплати през тази година. Така от преходния остатък от 171 млн. лева, през 2021 г. Столичната община ще може да разполага свободно едва с 24 млн. лева.

София - място за инвестиции

Безспорно е, че инвестициите са един от основните начини за решаване на проблемите и развитие на съвременните населени места. Като град с най-голямо население в България, в който е концентрирана основна част от бизнеса и транспортните връзки, приоритет за София и местната власт е повишаването на качеството на живот.

През последните 10 години Столичната община преследва изпълнението на този приоритет по подобряване на транспортната инфраструктура, за да може да се осигури бързо, лесно и безопасно придвижване на бизнеса и гражданите в рамките на града. Същевременно инвестициите както в пътна инфраструктура, така и в нов градски транспорт помагат за решаването на един от основните проблеми на столицата -

мръсният въздух. Както е известно, един от основните замърсители на атмосферата в столицата са именно автомобилите.

През 2021 г. Столичната община е предвидила 509 млн. лева за Капиталовата си програма, в която са включени нови проекти за изграждане на транспортна инфраструктура, инвестиции в градския транспорт, строителство на училища и детски градини, както и отчуждаване на необходимите за тези обекти терени.

Повече от половината от тези средства - 296.2 млн. лева, са от европейски оперативни и донорски програми, за които общината кандидатства.

Именно на средства от ЕС се дължи реализацията на много големи инфраструктурни проекти в столицата ни, каквито са изграждането на метрото и доставката на метротовлакове. Важно е да се отбележи, че парите, които общината получава за всеки един от тези обекти или инвестиции, се отпускат по конкретна програма, която не разрешава изразходването им за друго.

В периода 2015-2019 г. Столичната община финансира 21 големи ремонта и изграждане на пътни възли със заем от Европейската инвестиционна банка за 200 млн. лева. Сред тях са ремонтите на булевардите „Арсеналски“, „Цариградско шосе“, „Владимир Вазов“, „Княз Ал. Дондуков“, „Витоша“, „Сливница“, ул. „Козлодуй“, ул. „Проф. д-р Иван Странски“, ул. „Кумата“ и ул. „нарцис“, кръстовището при Львов мост.

В края на 2020 г. Столичната община стартира мащабна програма за решаване на основните транспортни проблеми в града. Сред обектите, които ще бъдат изпълнявани са дългоочакваното продължение на бул. „Копенхаген“, който ще

свързва „Цариградско шосе“ с метростанция „Младост 3“, довършването на булевард „Годор Каблешков“, изграждането на „Източната тангента“ между бул. „Ботевградско шосе“, бул. „Вл. Вазов“ и Северна скоростна тангента, а също така и на бул. „Рожен“. Разширение на бул. „Ломско шосе“ също влиза в плановете на общината за следващите години.

Големите инвестиционни проекти, независимо дали става дума за строителство на булевард, кръстовище, учебен комплекс или купуване на автобуси и трамваи за градския транспорт, отнемат значително време и се изпълняват за повече от една календарна година. Причините за това са в множеството законови процедури и технически изисквания.

Преди да започне строителството на улица или детска градина, е необходимо да се премине през няколко етапа - изготвяне на технически и инженерни проекти, които да бъдат одобрени от общината, отчуждаване на терените, в които те ще попадат и избор на изпълнител на строителните дейности. Изпълнението на всеки един от тези етапи отнема време, понякога дори повече от самото строителство.

Всяка една фаза обаче, освен време, струва и пари, които общината залага в бюджета за всяка година. Затова често се чуват критики, че няколко години се финансират едни и същи проекти. Пример за такъв проект е метрото – проект, който местната власт развива повече от десетилетие.

В бюджета за 2021 г. са предвидени 65.7 млн. лева за изграждане, разширение и ремонт на детски градини, ясли и училища, в това число 1.6 млн. лв. за създаването на проекти за нови детски заведения. 45 са конкретните обекти – нови сгради и разширения на детски градини и ясли, по които се работи през тази година.

Това са обекти, за чието изпълнение ще е необходимо време, но с предвидените за целта средства в бюджета се гарантира дългосрочното решаване на един от сериозните проблеми на София – недостигът на места в детските градини на непрекъснато растящият град.

В бюджета за 2021 г. са предвидени и 30,1 млн. лв. за изграждане на ВиК инфраструктура. От тях 18,6 млн. лв. са европейските средства за стартиране на етап I от програмата за изграждане на канализация в районите „Витоша“, „Връбница“, „Нови Искър“, „Овча купел“, „Лозенец“, „Сердика“ и „Банкя“. Освен този голям проект, други 10, 2 млн. лв. са заложили и за изграждането на връзка между водопроводите от язовирите „Искър“ и „Бели Искър“.

Тези дейности, които са заложили в бюджета, са част от цялостен проект на Столичната община на стойност близо 2 млрд. лева. От една страна осигуряването на подобен финансов ресурс е трудна задача, а от друга - проектирането и строителството на ВиК инфраструктура отнема значително време и усилия.

В заключение може да се каже, че бюджетът на София за 2021 г. е реалистичен и напрегнат, но гарантира финансовата стабилност на общината в условията на пандемия от коронавирус.

В същото време документът осигурява възможност за изпълнение на стратегическите цели за повишаване качеството на живот в столицата в следващите години - осигуряване на места в детските градини за всички деца от 3 до 6-годишна възраст, развитие на транспортната инфраструктура, подобряване качеството на въздуха и чистотата в града. По този начин с бюджета на Столична община се определят не само разходите на града за една година, а се очертават основните цели за развитието на София за десетилетие напред.